

TAPU TAHRİR DEFTERLERİNDE MENEMEN İLE İLGİLİ VAKIF KAYITLARI

Dr. Cevat BAKKAL

Sehirlerin kurulup gelişmelerinde, diğer unsurların yanında vakıf müessesesinin de önemli bir yeri vardır. Anadolu'nun Türk Yurdu haline gelmesinde Türkiye Selçuklularının ve Anadolu Türk Beylikleri'nin büyük etkilerinin olduğu bilinmektedir.¹

Vakıf müesseselerinin kurulup gelişmesinde, halkı ile bütünleşebilen devlet adamlarının da katkılan bulunmaktadır.² Nitekim, 1890 tarihli Devlet Şuası kararı ile "İstiranca Vakıf Ormanları" korumaya altına alınmıştır.³ Ayrıca, ticaretin ülke içinde gelişebilmesi için işletilen nakit para vakıflarının varlığı bilinmektedir.⁴

Vakıf müesseselerin gayesine uygun işletilme özelliğinin dayandığı temeller dini, ahlâki, iktisadi ve sosyal şartlardan kaynaklanmaktadır.⁵

Menemen, nam-ı diğer Tarhaniyat⁶ kazası ve çevresi'nin Türk İslâmı'na açılması ve yörenin bir "Türk şehri" olmasında Saruhanoğulları'nın tesiri fazladır. Ancak, Anadolu Türk Birliği'nin sağlanıp, korunması da Osmanlı Devleti'nin varlığı ile bütünleşmiştir. Devletin diğer müesseseleriyle birlikte "Vakıf Müessesesi" de; Anadolu'daki Türk Şehirleri'nin imarında ve nüfusun toplanmasında belirgin bir varlık oluşturur. Menemen'deki Vakıfları amaçları bakımından değerlendirirsek; Dini vakıflar, Sosyal içerikli vakıflar, Eğitim vakıfları ve bunların dışındaki diğer vakıflar olmak üzere gruplara ayırabiliriz.

a) Dini Vakıflar:

1. Abdestli Mahallesi Mescidi Vakıfları:⁷

Batı tarafı mescidin imamına, kuzey tarafı da müezzine ait olan "Kuş Burnu" adıyla anılan bir kıta'yı Haraccı Dursun vakfetmiştir. Aynaçoğlu

Musa Mescidin imamı için bir kıta incirliği vakfetmiştir. Ayrıca, Raiba Hatun da vakfettiği 500 akçenin muamele-i şer'iden hasıl olan nemasını, kendisi için hatm-i şerif okunması şartıyla, imamın tasarrufuna bırakmıştır. Kasım kızı Hatice (Hatice bint-i Kasım) kendi ruhuna hatm-i kelâmullah okunması için, vakfettiği bin akçanın muamele-i şer'iden hasıl olan ribhini imamın tasarrufuna bırakmıştır.

Benefşe Hatun isimli Vakıf da vakfettiği dört yüz akçanın ribhini toplayıp, bu mescidin tamiri için sarf edilmesini istemiştir.

Safaoğlu Süleyman, Yağmuroğlu Musa ve Abdullahoğlu Hızır vakfettikleri, üçyüzer akçadan toplam dokuzyüz akçanın, muamele-i şer'iden hasıl olan ribhinin bu mescidin çerağı yağına ve hasırına sarfolunmasını istemişlerdir.

Ayrıca, Abdestli Mahallesi'nin avanzına ait vakıflar da bulunmaktadır. Bunun için Ahmet Hoca isimli bir şahıs bir kıta'yı yerini vakfetmiştir. Yakşı Hatun-u Turbula'nın beşyüz, Abdullahoğlu Ali'nin dört yüz akçalık nakit vakıflarının, muamele-i

1. O.Turan, **Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi**, 2. Baskı, İstanbul 1984; İ.Hakkı Uzunçarşılı, **Anadolu Beylikleri**, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1969.
2. Ali Himmet Berki, "Vakıf Kuran İlk Osmanlı Padişahu" **Vakıflar Dergisi**, Sayı V, Ankara 1962.
3. Mesude Çorbacıoğlu, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Orman Meselesi ve Vakıf Ormanları" **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, S. 21, İstanbul 1969.
4. Ömer Lütfi Barkan, "Türkiye'de Din ve Devlet İşleri" Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Semineri, Seminare Sunulan Bildiriler, Ankara 1975.
5. M.Fuat Köprülü, **İslâm ve Türk Hukuk Tarihi Araştırmaları ve Vakıf Müessesesi**, İstanbul 1983.
6. Cevat Bakkal, **Menemen Kazası (XV-XVIII. Yüzyıllar)**, Yayınlanmamış Doktora Tezi İzmir, 1994 s.1-6.
7. BA, TD 398; TKA, TKD 544, s.32b.

şer'iden hasıl olan ribhleri muhafaza edilip, avarız düştükçe, sarf olunmak üzere, mahalle müslümanlarına yardım için mütevelliyeye verilmiştir.

Bunun için, mahalle halkının ihtiyaçlarıyla Sadıkoğlu Mehmet müteveli tayin eynlenmiş olup, bu vakıf tasarrufların, vâkıfların şartları doğrultusunda sarf eynlenmeleri istenmektedir. Bu nakit vakıflar toplam 3700 akça olup, ribhinin de tahmin üzere 570 akça olduğu belirtilmektedir.

2. Bektaş Mahallesi Mescidi Vakıfları: 8

Azizbegli köyünde Halil Bağı adıyla anılan bir kıt'a bağ Saliha Hatun tarafından bu mescidin imamı için vakfedilmiştir. Bu mescide kim imam olursa yılda bir kere hatim okuyup, duasını da etmek suretiyle, mutasarrıf olabileceği belirtilen bu vakfın 250 akça hasılı bulunmaktadır. Ayrıca, seneliği 300 akça olan, bir kıt'a incirlik ve buğday ekilebilen bir zemin ile seneliği götürü olarak tesbit edilen 20 akçalık bir zemin daha bulunmaktadır.

Bostan isimli bir vâkıfın 300 akça ve Molla Ahmed isimli bir vâkıfın da 100 akça olmak üzere toplam 400 akçalık nakit vakfı bulunmaktadır. Bunun, muamele-i şer'iden hasıl olan ribhinin bu mescidin kandil ve yağına sarfolunacağı belirtilmektedir. Bu nakit vakfın hasılı 40 akçadır. Bu mescidin toplam 610 akçalık hasılı vardır.

3. Dübentli Mahallesi Mescidi Vakıfları: 9

Sülüsani (2/3) imama, Sülüsü (1/3) müezzine ayrılan 3 kıt'a yer vakfı bulunmaktadır. Yazıcı Çiftliği adıyla anılan bu yer; kible tarafından itlü yeri ve Deli Ali yerine, doğudan Buruncuk Bazar önünden akan çaya, kuzeyden pamukluk büke ve batıdan pamukluk yerlerine bitişiktir. Buraya "Saru Abdal Kavağı" da denir. Bu vakıf, Padişah emri ve kadı hükmü ile belgeli olup, 100 akçalık hasılı vardır. Ayrıca; şehir yakınında Zagfıranlı kökü (Safran) ile Karamanlı Kesigi olarak anılan Elvanoğlu Mehmed'in vakfı olan iki kıta incirlik, yılda bir kere hatm-i kelâmullah okumaları şartıyla, mescide imam olanın tasarrufuna bırakılmıştır. Hasılı 100 akçadır. Yine, Yusuf Kızı Nurlu Hatun'un kendi ruhu için, yılda iki hatm-i kelâmullah okuması karşılığında vakfettiği, 500 akçanın muamele-i şer'iden hasıl olan akçası, mescidin imamına tahsis edilmiştir.

Bu mescidin, kandil yağı için üç kıt'a yer, hasırı için sekizyüz akçalık ve üçyüz akçalık iki ayrı vakfı olup, muamele-i şer'iden hasıl olan nemasının sarf edilmesi istenmektedir.

Bu evkafa, nukut olarak, 1800 akça vakfolup, tahminen 420 akçalık hasılı bulunduğu belirtilmektedir. Mahalle halkından, Nasuh bin Nasır, "Kadı Onayı" ile müteveli tayin edilmiştir.

4. Gaybı Mahallesi Mescidi Vakıfları: 10

Eyne Hoca isimli bir şahsın 2000 akçalık nakit vakfı olup, muamele-i şer'iden hasıl olan neması, bu mescidin imamına cihet olarak ayrılmıştır.

Şehir yakınında bir incir bahçesi, müezzinin tasarrufuna bırakılmıştır.

Kandil yağı için, 300 akçalık nakit vakfın muamele-i şer'iden hasıl olan neması ayrılmıştır.

Ayrıca, 2300 akçalık, nakit vakfın, hasıl olan neması, avarız vaki' olduğu zaman avarız haneye sarf olunmak üzere ayrılmıştır. Avarız için ayrılan nakit vakfın hasılı 250 akçadır.

5. Hacı Bazarlı Mescidi Vakıfları: 11

Kızılca Köy yakınında, 8 cerib mikdarı 150 akça hasılı olan vakıf, cihet-i imamet için, 200 akçaya satılmış ve muamele-i şer'iden hasıl olan 30 akçalık nema cihet-i müezzin için ayrılmıştır. Yine, Kızılca Köy yakınında, İsa Hoca tarafından vakfedilen 2 cerib miktan bir kıt'a incirlik, seneliği götürü tesbit edilen 150 akçalık hasıl, anılan mescide kim imam olursa, yılda iki hatm-i kelâmullah okumak şartıyla mutasarrıf olabileceği kayıtlıdır.

Ayrıca, bu mescidin ilâve vakıfları da bulunmaktadır.

Zait Kızı Hatice'nin vakfettiği, Kızılca Köy yakınında, kiblesi Ali mülkü ve yayla, kuzeyi yol, batısı Saruoğlu mülkü ve doğusu Emiroğlu mülkü ile çevrili bir kıt'a yer, götürü olarak tesbit edilen 50 akçalık hasıl, yılda bir hatim okumak şartıyla mescidin imamının tasarrufuna bırakılmıştır. Yine, Kızılca köy yakınında, kiblesi Cafer mülkü, kuzeyi Üveys mülkü, doğusu Dazoğlu mülkü ve batısı yol ile çevrili olan bir kıt'a incirlik vakfı bulunmaktadır. Bu vakfın 80 akça hasılı vardır. Mescide kim imam olursa yılda bir hatmi kelam okuyup mutasarrıf olabileceği kayıtlıdır.

Tarhaniyet merkezinde ise, Sultan Şah Tur Hoca'nın vakfettiği, Alaaddin'in dükkânlarının yakınında, 1 bab dükkân bulunmaktadır. Bu dükkânın aylığı 4 akça olup, yıllık 48 akça hasılı vardır.

Kara Çavuş'un 200, Hatice Hatun'un 150, Garcioğlu'nun 150, Selime Hatun'un 100, Mefaret Hatun'un 100, Kuloğlu'nun 100, Gaybı'nın 100 ve Halil'in 100 akçalık olmak üzere toplam 1000 akça, muamele-i şer'i ile hasıl olan ribhi, bu mescidin kandil ve yağına sarf olunacağı kayıtlıdır.

Ayrıca, bir arsa ve bir bab bakımsız bir dükkân vakfı olup, 50 akçalık hasılı vardır. Mahallenin avarızı için; Garcioğlu'nun 500, Tur Hocaoğlu'nun 500, Yahşioğlu'nun 500, Hacı Mustafa'nın 100 ve Ayşe Hatun'un 200 akça olmak üzere toplam 1800 avarız akçası toplanmış olup, bunun hasılı 180 akçadır. Bu avarız akçasının, ribhinden hasıl olan meblağın muhafaza edilip, avarız vaki' oldukça kullanılmak üzere mescidin imamına verileceği kayıtlıdır. Toplam olarak, 680 akça avarız hasılı bulunmaktadır.

8. BA, TD 398, s.71; TKA, TD 544, s.36a.

9. BA, TD 398, s.73; TKA, TD 544, s.38a.

10. BA, TD 398, s.74; TKA, TD 544, s.37b.

11. BA, TD 398, s.77-78; TKA, TD 544, s.36b.

6. Güneri Köyü Vakıfları:¹²

Merhum Musaoğlu Hacı Çakır, Gökliye Camii'ne 11.000 akça nukud vakfedip, cümle malından ayırarak mütevellie teslim etmiştir. Şartlı olarak muamele-i şer'ie tabi tutulmuştur. Binde yüz-yirmibeş (% 0125) oranıyla işletilmiş ve 1350 akça nema sağlanmışır.¹³

250 akçası mütevelliye mukayyedir.

600 akçası için, 8 kere kelâm-ı kadim hatm olunması istenmektedir. Bu şöyle sıralanmıştır:

"1'i Hz. Resûlullah için,

1'i Peygamberlerin ruhları için,

1'i Allah rızası için,

1'i Resûlullah'ın arkadaşlarının ruhları için,

1'i Müslümanların ruhları için,

1'i kendi ve eşinin çocuklarının ruhları için,

1'i ecdadı ve atası ruhları için,

1'i ecdadının eşlerinin ruhları için" dir.

300 akçası Gökliye Hatibine ayrılmıştır.

100 akçası anılan köy halkının avarızı için ayrılmıştır.

50 akçası Gökliye Camii tamirine ayrılmıştır.

50 akçası Gedüs suyundan getirilip, musluk düzülerek, Cuma günleri müslümanlara üleştirine verilmesi istenmektedir.

Vakıf hayatta iken kendisinin mütevellie olması ve vefatından sonra ise vakfı gözetenler kimi dilerse mütevellie tayin edebileceği kayıtlıdır.

Berat tarihi 918/1512 olup, hasılı 1350 akçadır.

Anılan nukudun;

4000 akçası mütevellie olan hocanın elindedir.

6000 akçası, Menemen'de dini hayrata ayrılmıştır.

1000 akçası Güneri köyü halkı elindedir. Sekiz nefer kimse, yılda birer kelâm'ullah okurlar.

Emir Asnem'in 1500 akçalık nukud vakfı, muamele-i şer'ie ile 150 akça hasıl sağlar, bunun 100 akçası Gökliye Camii müezzinine, 50 akçası da, bu caminin kandil yağına tahsis edilmiştir.

Rüstem isimli şahıs ise 1000 akça vakfetmiş ve bu 100 akça hasıl sağlamıştır. Bunun 80 akçası camii süpürüne ve 20 akçası camiin hasırına tahsis edilmiştir.

İbrahimoglu Seydi'nin 1000 akçalık nukud vakfı, 100 akça hasıl sağlar ve camiin imam ve müezzinine her sene dua ve kelâm-ı kadim okumaları şartıyla 50'er akça pay edilmiştir.

Muhsin Dede zaviyesinde 1000 akçalık nukud vakfeylediler. Bunun 100 akça hasılı vardır.

Gökliye Camii'nin Hatibi her Cuma ölmüşlere kelâmullah okuması şartıyla bu hasıla mutasarrıftır.

Davudoğlu Hızır'ın 600 akçalık nukud vakfının, 90 akça hasılı bulunmaktadır. Buna, bu Camii'nin hatibi her sene hatim okumak suretiyle mutasarrıftır.

Sandaloğlu Mirce'nin 2000 akçalık nukud vakfı muamele-i şer'ie ile işletilip, 250 akça hasıl elde edilmiştir. Kendisi mütevellidir. Anılan Camii Şerife her kim imam olursa, vâkıfın atasına hatm-i kelâm eda eyleyip, mutasarrıf olabileceği kayıtlıdır. Toplam nukud vakfı 18100 akçadır. Güneri köyü vakıflarına 927/1521 tarihli padişah beratı üzerine 1 akça yevmiye ile Mevlâna Müslühiddin mütevellie tayin edilmiştir. Daha sonra, 9229/1523 tarihli padişah beratı üzerine 2 akça yevmiye ile Ali Fakî'nin mütevellie olduğu kayıtlıdır.

7. Hacı Şeyh Mahallesi Mescidi Vakıfları:¹⁴

Kızılca Köy yakınında, 50 akçası imama ve 30 akçası müezzine ait olan toplam 80 akça hasılı iki kıt'a incirlik bulunmaktadır.

Şehir yakınında ise, kiblesi, doğusu ve kuzeyi yol ile çevrili, batısı Mahmud oğlu Murad mülküne ulaşan bir kıt'a yer vakf olup, hasılı 50 akçadır. Bu vakıf mescidin tamiri için ayrılmıştır. Mescidin kandil ve yağ için tahsis edilen seneliği 20 akça hasıl sağlayan bir kıt'a yer Karaoğlu Ali'nin vakfidir.

Yusuf Beg kızı Selçuk'un, 700 akçalık nukud vakfı muamele-i şer'ie ile işletilip, "yüzde on"dan 225 akça hasıla ulaşılmıştır.¹⁵ Bu hasılın, 100'ü imama, 50'si müezzine, 25'i kayyuma ve 50'si mütevellie cihet olarak ayrılmıştır.

Yahşıoğlu Bostan'ın, kiblesi Lala İnciri, kuzeyi ve doğusu yol, batısı Musa oğlu Üveys yerine ulaşan bir kıt'a incirlik yeri, mahalle halkının avarızına kullanılmak üzere vakfedilmiştir. Senelik hasılı 80 akçadır. Ali isimli şahıs da 400 akçalık nukud vakfetmiş ve bu muamele-i şer'ie ile işletilip, hasıl olan ribhinin muhafaza edilerek, mahallinde avarıza verilmesi için ayrılmıştır. Bu vakfın 120 avanz akçası hasılı vardır. Bu mahallenin avarız akçası hasılı 390 akçaya ulaşmıştır.

Yavaş Yunusoğlu ile Melek Hatun'un vakfettikleri 200 akçalık nukud muamele-i şer'ie ile her yıl işletilmiş ve hasıl olan ribhi bu mescidin kandil ve yağına sarf edilmiştir.

12. BA, TD 398, s.62-63; TKA, TD 544, s.45b.

13. Bu nakit vakfın neması, 11.000x0,125=1375 akça olmasına rağmen, 1350 akça olarak kayıtlanmıştır.

14. BA, TD 398, s.78-79; TKA, TD 544, s.33b.

15. Bu vakıf, herhalde bileşik faiz esasına göre işletilmiş olmalıdır.

8. Kanakçı Mahallesi Mescidi Vakıfları:¹⁶

Bir kıt'a 8 cerib incirlik imamet için, bir kıt'a incirlik de müezzin için cihet olarak vakf edilmiştir. Tarhaniyat şehir merkezinde bir dükkân, aylığı 4 akçadan, yıllık 48 akça hasil sağlayan vakf mescidin onanımına tahsis edilmiştir.

Tabbağoğlu'nun yıllık hasılı götürü olarak 20 akça tesbit edilen bir kıt'a yeri mescidin kandil yağı için tahsis edilmiştir.

Alaaddin oğlu Mehmet isimli şahıs da, 1000 akçe nukud vakfında bulunmuş ve bunun neması mahallenin avarızına ayrılmıştır.

9. Kasımpaşa Camii Vakıfları:¹⁷

Cezerioglu diye anılan Kasımpaşa adına Tarhaniyat Kazası'nın Menemen şehir merkezinde bir camii bulunmaktadır. Bu camii bakım ve muhafazası diğer eserlerde olduğu gibi vakıflar vasıtasıyla sağlanmaktadır.

Tarhaniyat şehir merkezinde ayakkabıcılar çarşısında 9 bab dükkân vakfı olup, aylığı 50 akçadan yıllık 5400 akça hasil sağlanmaktadır. Bu arada, bakımsız hale gelen 1 bab ticarethane ile 2 bab dükkândan birini mütevellî tarafından seneliği 10 akçadan mukataaya verilmiştir. 1 bab başhane aylığı 50 akçadan yıllık 600 akça hasil sağlamaktadır.

Tarhaniyat merkezinde "Kadı Vakfı" olarak bilinen Turud Mezrası ortak ekilir. 640 akça kıymetinde 2 müd hububat elde edilir.

Tarhaniyat merkezine bağlı olan Bediroğlu vakfı olarak bilinen mezrada sebze üretimi yapıлып, yıllık hasılı götürü 100 akça olarak değerlendirilmiştir. Bu vakf, imam ve hatibe yarı yarıya üleşilmek üzere tahsis edilmiştir. Aynı şekilde, Bediroğlu Çiftliği olarak anılan mezra vakf olup, 1 müd mikdarı 320 akça hasıllı hububat geliri imam ve hatib arasında yarıyarıya pay edilmiştir.

Kadı vakfı olarak anılan Çekirdekli mezrası yıllık 120 akça hasil ile imama, 2 kıt'a incirlik yıllık götürü 70 akça hasil ile müezzine cihet tayin olunmuştur.

3 akça yevmiye ile Musluoğlu Mehmed imam, Hızır ve İlyas 4 akça yevmiye ile müezzin kadrolarında bulunmaktadırlar. Mevlâna Hatip Seyyid Ali 3 akça yevmiye ile hatiplik kadrosunda bulunmaktadır. 1 akça yevmiyeli 5 nefer "Eczahan"ı ve 2 akça yevmiyeli kayyum bulunmaktadır. Ayrıca, 1'er akça yevmiyeli 7 nefer; müezzin, aşırhan, kayyum ve ser mahfil için cihet kaydı bulunmaktadır. Bu cami kadroları ile ilgili olarak; müezzin için 921/1515, imam için 922/1516 ve Kayyum için 928/1522 tarihli berat kayıtları vardır.

10. Köse Yahşi Mahallesi Mescidi Vakıfları:¹⁸

Bu mescide, yapılan vakıflar içinde Saruhanoğlu'na ait olanlar geniş yer tutar. Karaca Foça

yakınında, 1 kıt'ası, 10 cerib miktarı, 100 akça hasıllı, Kasım'ın elinde 1 kıt'ası, 1 cerib miktarı, 10 akça hasıllı Zeyni'nin elinde, 1 kıt'ası, 1 cerib miktarı, 10 akça hasıllı Hamamcı Salim'in elinde olmak üzere toplam 3 kıt'a bagat vakfı bulunmaktadır.

1 kıt'ası incirlik olup, toplam 3 kıt'a zemin, yıllık götürü 100 akçalık hasil, imam ve müezzin arasında yarıyarıya paylaşımlarak tahsis edilmiştir.

Menemen merkezinde, yıllığı götürü tesbit edilen 10 akça hasıllı olan Çilingir Ali'nin elinde bir dükkân ile Maslak yakınında, götürü tesbit edilen 150 akça hasıllı 3 kıt'a zemin cihet-i imamet olarak kayıtlıdır. 200 cerib miktarı Saduluk ve Pınar yolları arasında bulunan 120 hasıllı incirlik cihet-i müezzin olarak kayıtlıdır. Ağuluk Deresi'nde 30 cerib miktarı 40 akça hasıllı 1 kıta zemin bulunmaktadır. Sofu Deresi'nde bulunan değirmenin 100 akça olan hasılı "Camii Kebir" vakfıyla yarıyarıya paylaşmaktadır.¹⁹

Bu mahalleye ait nukud vakıflar da vardır. Bunlar vakıflarının tesbit ettikleri şartlara göre işletilirler. Dezgâhçı Ahmet ile Hatun oğlu Şirment'in mahallenin avarızı için 500 akça, nukud vakfı vardır. Bunun hasılı 75 akçadır. Dursun oğlu İdris'in, mahallenin avarızı için 1000 akçalık nukud vakfı, 100 akça hasil sağlamaktadır. Ayrıca Nurten kızı Melek'in, attar Seydi elinde olan 500 akçanın hasılı 50 akça olup, mescidin kandil yağına harcanması istenmektedir.

Böylece, beratsız olarak imam için 300, müezzin için 170, mahallenin avarızına yardım için 175, mescidin kandil ve yağı için 50 akça, mescidin diğer masrafları için ise 172 akça vakıf geliri bulunmaktadır.

11. Manisa Çelebisi Fahrettin Camii Vakıfları:²⁰

Tarhaniyat merkezinde Bezzazistan'ın içinde 30 bölümlük, dışında da 40 bölümlük sanduklar olup, senelik 1090 akça hasil sağlanmaktadır. Yine şehir merkezinde senelik hasılı 3088 akça olan 40 dükkân bulunmaktadır. Bunların hepsi, yerli esnaf durumundadır. Gelip geçici değillerdir. Senelik hasılı 367 akçadır. Sanat ehli, bakkal, meyve satıcıları ve diğerlerine ait 89 dükkân bulunup, senelik hasılı 7620 akçadır. 15 kuyumcu dükkânı aylığı 75 akçadan senelik 900 akça hasil sağlar. 180 akça hasıllı olan bir bozahane ile 800 akça hasıllı olan bir değirmen Gürle Nehri üzerinde bulunmaktadır.

Ayrıca, bu camii ilâve vakıfları da vardır. Yine Menemen'de 8 kapılı kervansaray ile 39

16. BA,TD 398, s.74; TKA, TD 544, s.39b.

17. BA,TD 398, s.69; TKA, TD 544, s.29b.

18. BA, TD 398, s.70; TKA, TD 544, s.40a.

19. Bkz. "26" No'lu not

20. BA, TD 398, s.76-77; TKA, TD 544, s.30a-33a.

dükkan senelik götürü tesbite göre 2538 akça hasıl sağlamaktadır. Kale altı meydanında, merhum Sultan Korkud'un tapusu üzerine vakfolunmuş ve icar ile işletilip, 320 akça hasıl sağlayan bir zemin bulunmaktadır. Feyzullah Paşa hamamı yanında, Hekim Ali Dükkanları meydanında, 6 dükkan aylığı 30 akça olup, senelik 360 akça hasıl sağlamaktadır. Hekim Ali'nin çocukları elinde olan ve Kız İlyas Hanesi diye bilinen senelik 25 akça hasılı olan bir zemin de bulunmaktadır. Bütün bunların toplamı 17289 akçadır.

Bu vakfın, görevlilerine ve sair masraflarına ait giderleri de şöyledir:

10 akça yevmiyeli müderrisi, 3 akça yevmiyeli hatibi ve 2 akça yevmiyeli aşurancı vardır. Ancak, bunlar 927/1521 tarihli berata sahip olmalarına rağmen, tevzi defterinde kayıtları yoktur diye, 1 akçe dahi verilmediği belirtilmektedir. Yine 927/1521 tarihli berata göre, 3 akça yevmiyeli Mevlâna ünvanlı imam ve 1 akça yevmiyeli sermahfili bulunmaktadır. 918/1512 tarihli berata göre, 2 akça yevmiyeli, 4 nefer hafızı, 2 nefer müezzini, 1 nefer muarrifi²¹, ve 1 nefer câbisi²² ile 1 akça yevmiyeli 1 nefer kayyum ve kandilcisi vardır. Ayrıca, 3 akça yevmiyeli 1 nefer camii çeşmelerinin tamircisi, 2 akça yevmiyeli 1 nefer bezzazistan görevlisi, 2 akça yevmiyeli evkaf kâtibi, 8 akça yevmiyeli; Menemen, Demirci ve diğer vakıfların denetimini sağlayan "evkaf nazırı" bulunmaktadır. Bunların, günlük toplam yevmiye miktarı 38,5 akça olup, aylığı 1155 akçadır. Yıllığı ise, 13860 akça gideri olan bu mescidin 3429 akça gelir fazlası bulunmaktadır.

12. Menemenli Mahallesi Mescidi Vakıfları:²³

Bu mescide ait vakıfların büyük bir kısmı Hacı Eyne Beği tarafından gerçekleştirilmiştir.

İlipınar ayağında, seneliği götürü tesbit edilen 36 keyl hıntanın kıymeti 720 akça olup, bunun 480 akçası imam için, 240 akçası müezzini için cihet olarak kayıtlıdır. Ayrıca, Hacı Eyne Beği'nin üçbin akça nukud vakfının, ribhi olan 300 akçayı, Hacı Karasi adlı şahsın yaptığı bir kıta incirliğin 100 akça olan hasılını, yılda bir hatim; Musa Kızı Sarı'nın Büyük Kızılca Köyü hududundaki bir kıta bademlik ve incirliğin 150 akçe olan hasılını, yılda iki hatim; Hayreddin adlı şahsın vakfettiği evlerinin 120 akça olan hasılını yılda bir hatim okumak şartıyla, mescide kim imam olursa tasarruf edeceği belirtilmektedir.

Memduha Hatun'un 1000 akça, Hacı Eyne Beği kızının 500 akça olmak üzere toplam 1500 akça nukud vakıf işletilip, 150 akça olan hasılının mahallenin avarızına, Süleyman isimli şahsın yaptığı 600 akçalık nukud vakfın 60 akça olan hasılının, mescidin kandil yağına verileceği belirtilmektedir.

13. Seyyid Nasrullah Mahallesi Mescidi Vakıfları:²⁴

Ali Çelebi'nin 800 akça, Hacı Bostan'ın 3000 akça ve Hacı Bostan'ın annesinin 2000 akça olmak üzere toplam 5800 akçalık nukud vakıfları mahallenin avarızına tahsis edilmiştir.

14. Sünbül Paşa Camii Vakıfları:²⁵

Bu cami, "Camii Kebir" adıyla da anılır.

Menemen merkezinde ve "Camii Kebir" mahallesinde, eski hamam olarak anılan vakıf günlüğü 5 akçadan 3 aylığı 450 akça ve günlüğü 4 akçadan 4 aylığı 480 akça olmak üzere yıllık 930 akça hasılı vardır.

Yarı, "Köse Yahşi" mahallesi mescidi vakfına ait olan Sofu Deresi'nde 100 akça hasıllı bir değirmen bulunmaktadır.²⁶ 20 akça hasıllı 2 dönüm zemin ile 30 akçalı, Buruncuk yolu üzerinde bir bağ imam için tahsis edilmiştir. Eskici Mustafa elinde olan 15 akça hasıllı bir kıta, Yahşelli yakınında 20 akça hasıllı bir kıta kesük, Çiçek bacı ve koğa demekle meşhur, 60 akça hasıllı bir kıta incirlik, Sofu Bakkal elinde 10 akça hasıllı bir dönüm zemin bulunmaktadır.

Ayrıca camiin gergiliği için Arap Hoca'nın işlettiği 60 akça hasıllı bir icare ve Yahşelli yakınında hatibin tasarrufunda 15 akça hasıllı bir zemin bulunmaktadır.

Bu camiin, 2 akça yevmiyeli hatibi, bir akça yevmiyeli imamı, bir akça yevmiyeli müezzini, 1 akça yevmiyeli ser mahfili, 1,5 akça yevmiyeli 3 nefer hafızı ve 1'er akça yevmiyeli 5 nefer eczahanı bulunmaktadır. Ayrıca, 100 akça cihet tahsis edilen muarrifi ile 20 akça cihet tahsis edilen cabisi vardır.

Bu camiin bulunduğu mahalle halkı ile ilgili olarak: Akça Yunus, Mekteb için 40000 akça, avarız için 400 akça; Haşim, avarız için 3000 akça; Hacı Bostan avarız için 3000 akça; Ali Çelebi avarız için 500 akça ve Güzel Hatun avarız için 3000 akça olmak üzere toplam 49.900 akçalık nukud vakıflarında bulunmuşlardır. Bunların nemalarının mahallenin avarızına verilmesi istenmektedir.²⁷ Aynı şekilde, Süleyman'ın 2000 akça, Sevinçzade'nin 1660 akça, Hacı Bostan'ın 660 akça, Hacı Ali Çelebi'nin 660 akça, İzzeddin'in 500 akça, Kurt Nafi'nin 1100 akça, Bulgar Rıza'nın 500 akça, Hacı Fakih'in 400 akça, Ayşe Hatun'un 500 akça, Huri Hatun'un 500 akça ve Rabia Ha-

21. Camiye gelen hayırları sayan, müezzini veya derviş.

22. Vakıf kiralannı toplayan görevli, vergi tahsildarı.

23. BA, TD 398, s.77; TKA, TD 544, s.33a.

24. TKA, TD 544, s.33b.

25. BA, TD 398, s.68; TKA, TD 544, s.30a-31a.

26. Bkz. "19" No'lu not

27. TKA, TD 544, s. 30a-30b.

tun'un 500 akça olmak üzere, toplam 8980 akçalık nukud vakıfların nemasına bu camiin imamı vakıfların şartlarına uygun olarak, kur'an tilâved ederek mutasarrıf olabileceği belirtilmektedir.²⁸

15. Veli Mahallesi Mescidi Vakıfları:²⁹

2 cerib miktarı, 100 akça hasıllı 1 kıt'a incirlik, cihet-ı imamettir. Tarhaniyat şehir merkezinde, Bazar Hamamı yakınında 3 dükkân aylığı 13 akçadan yıllığı 156 akça olarak camiin kandil ve yağlı ile müezzine tahsis edilmiştir. Yine 2000 akçalık nukud vakfın ribhi, yılda iki hatm-i kelâm okumak suretiyle imama tahsis edilmiştir. Bunlar, mahalleye adı verilen "Veli Hoca"nın vakıflarıdır.

Ziyaoğlu Süleyman'ın 80 akça hasıllı bir kıta incirlik ve 4 cerib zeytünlüğü ile Hacı Sinan'ın vakfettiği 3000 akçanın ribhi olan 300 akça için yılda 6 hatim, Hacı Turud oğlu Ali'nin 1500 akçalık nukud vakfının ribhi olan 150 akça için yılda 2 hatim okumak şartıyla imama tahsis edilmiştir. Aynı şekilde, Hacı Sinan Bayezid evi demekle meşhur ev vakf olup, mescidin imamına, Hazret-i Resûlullah için yılda bir hatim okuması şartıyla tahsis edilmiştir.

Ayrıca, Veli Hoca'nın 1000 akça ve Hamza kızı Hacı Melek'in 500 akçalık nukud vakıflarına ait ribhlerin mahallenin avarızına verilmesi istenmektedir.

Bu evkafa, mescidin imamının mütevellî olması ve mahalle halkının da gözetimi istenmektedir.

16. Zeybek Mahallesi Mescidi Vakıfları:³⁰

Bu vakfı Eşekci İbrahim kurmuştur.

Şehir yakınında Kum saçan mahalli civarında bir parça yer tahminen 28 cerib miktarı olup, Hamza oğlu Yusuf ile Yakup oğlu Akil Mehmet'in mülkü yardım yoluyla imama cihet olarak tahsis edilmiştir. Hasılı 200 akçadır. Aynı şekilde, 100 akça hasıllı olan, Karakoğa yakınındaki bir kıt'a yer, müezzin için Mehmet oğlu Yusuf tarafından tahsis edilmiştir. İsmailoğlu Mustafa ile Salih oğlu Ali'nin, Yahşelli yakınındaki 9 cerib miktarı mülk imama cihet olarak tahsis edilmiştir. Hasılı 20 akçadır. Yine aynı şekilde, şehir yakınında, Müezzin Dursun, Başmakçı Hamza ve Kara Bektaş'ın mülkü, 8 cerib miktarı 1 kıta yer müezzine cihet olarak tahsis edilmiştir. Hasılı 60 akçadır.

Yeldeğirmeni yakınında tahminen 4 cerib miktarı, Çölmekçi Hamza ile Atamışoğlu Hacı'nın mülkü, imama cihet olarak tahsis edilmiştir. Hasılı 60 akçadır.

Tahminen 1 dönümlük 1 kıta yer, daha önce bir başka vakıf mülk ile değiştirilmiş olup, mescidin kandil ve yağına tahsis edilmiştir. Hasılı 20 akçadır.

Bu vakfın evlâdından uygun olanların, imam, mütevellî ve nazır olarak cihetlerine mutasarrıf olabilecekleri belirtilmektedir.

b. Sosyal İçerikli Vakıflar:

1. Ahi Ahmed Zaviyesi:³¹

Saruhanoğlu İshak Çelebi tarafından vakfedilmiştir. Bu vakfı tasarruf edenlerin ellerinde eski sultanlardan hükümleri olduğu belirtilir. Halâ ellerinde, zamanın padişahından (mülkleri daim olası) 928/1522 tarihli beratları vardır. Bu vakıf Tarhaniyat yakınında, içinde incir bahçesi olan bir çiftlik yerdir. Şehir içinde bir dükkân ve Sofu Deresi'nde bir değirmen bulunmaktadır. Sofu Deresi hududundaki 1 ocaklık değirmenin 6 aylık hasılı 200 akçadır. İncir bahçesinin hasılı 160 akça, dükkânın hasılı ise 120 akçadır. Ayrıca, öşrü verilen ve hasılı 120 akça olan bir zemin ile 200 akça hasıllı "Karataş" olarak anılan bir vakfı daha vardır.

985/1577 tarihli berata göre, bu zaviyeye, Ahmet isimli bir şahsın şeyh olup, tasarruf ettiği belirtilmektedir.

2. Ahmetoğlu Nasuh Çelebi Vakfı:³²

Ahmetoğlu Nasuh Çelebi, Karaca Foça Kal'ası muhafızı olup, mülk bahçesini bütünüyle Karaca Foça halkına vakfetmiştir. Anılan vakfın yanında olan, "Kuyu Kapısı" denilen kuyunun, kovasına, urganına, zincirine ve ihtiyaç oldukça temizliğine bakılıp, korunmasını şart koşmuştur. Vakfın mütevellîliğini; kendisi hayatta iken üstlenmiş olup, sonra çocukları ve torunlarına, intikâl etmesi belirtilmiştir. Vakfın nesli tükendikten sonra, vakfı gözetenler kimi uygun görürlerse, onun mütevellî olmasını şart eylemiştir. Bu vakfın hasılı 100 akçadır.

3. Emir Dane Zaviyesi:³³

Menemen Mirâlem Durağı'nda Emir Dane Zaviyesi adıyla anılan zaviyenin zaviyedarı Hafız Muhammed'den, Molla Mustafa Halife'ye yardım kaydıyla 1147/1734 senesinde intikal etmiştir. Ancak, 1148/1735 senesinde, zaviyedar Hacı Hafız Muhammed'in çocuksuz olarak ölümüyle boşalması üzerine, Molla Mustafa Halife'ye tavsiye olunmuş ve inayet eyleneştir.

28. TKA, TD 544, s.31a.

29. BA, TD 398, s.72; TKA, 544, s.38b.

30. BA, TD 398, s.75-76; TKA, TD 544, s.37a. Bu defterde, "Vakf-ı mezburun, Eşekci İbrahim evlâdından kabil olan, imam, mütevellî ve nazır ola deyu meşruttur" kaydı bulunmaktadır.

31. BA, TD 398, s.74; TKA, TD 544, s.42a.

32. BA, TD 398, s.82.

33. VGMA, HD 1145, s.85.

4. Haykiran Baba Zaviyesi:³⁴

Asunbeğlü köyündedir. Bu zaviyenin mütevellisi Ahmet zamanında, Tavukça İdris Zaviyesi de yeniden kendisine, 1148/1735 tarihinde inayet edilmiştir. Bu zaviyede, vazifesi padişah beratıyla belirlenen zaviyeden, Hasanoğlu Hüseyin Halife, Allah'ın emriye ölmüş olması, zaviyedeki hizmetlerin yerine getirilememesine sebep teşkil etmektedir. Bunun üzerine, yerine gelebilecek hak ve yeteneğe sahip, merhumun öz oğlu, Hüseyinoğlu Muhammed Halife'ye zaviyedarlığı, zaviyeye gelip gidenlere itaat göstermek ve saygılı olmak şartıyla 1215/1800 senesinde tevcih ve inayet olunmuştur.

Babalarının mesleğine uygun şartlarda yetişenlerin, o mesleğe öncelikle tayin edildikleri anlaşılmaktadır. Bu da, devlet ile halkın barışık olup, sosyal bakımdan bütünleşmesinin belirgin bir örneğidir.

Merhum Saruhanoğlu İshak Çelebi, Haykiran Baba isimli azizin zaviyesine bir çiftlik ile bir bahçeyi pınarı ile birlikte vakfetmiştir. Anılan çiftliğe ve bahçeye berat-ı şahî ile Şaban isimli şahıs 1 akçe yevmiye ile mutasarrıftır. 930/1524 tarihli berat ile tasarruf edilen bu çiftliğin doğusu bahçeler, kıblesi yol, kuzeyi Kıvrıkkaya ve batısı Karacakaya ile çevrili olup, hasılı 360 akçadır³⁵

5. Karaosmanoğlu Hacı Eyüp Ağa Vakfı:

Manisa hanedanından Karaosmanoğlu Hacı Eyüp Ağa Menemen şehrinde bulunan Manisalı Merhum Mehmet Paşa'nın yaptırdığı cami-i şerifin içinde, tamir ettirdiği Mescid-i Şerifin dersane müderrisine ait olmak üzere, bu şehirdeki su yolu vakfı nakidi fazlasından aylık 50'şer guruş tekiye olunmak üzere nezaretine yazıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca, su yolu akçesi fazlasından medreselere ait olmak üzere, aylık 50'şer guruş münasib ve tayin kılınmıştır. Bunun her ay vakıf defterinin masraf hanesine kaydedilip muhafazası istenmektedir.³⁶

Mahkeme Camii (Manisalı Hacı Mehmet Paşa Camii) Şerifi evkafı'na ait 1244 senesi muhasebe defterine göre 1241-1244 yılları arasında kasadaki mevcut meblağ ile birlikte 4459 guruş 26 para geliri olduğu, giderin ise tamirat ve gündelik verilenler ile birlikte 4445 guruş 19 para olduğu, masrafı düşüldükten sonra, 14 guruş 07 para bakiye kaldığı anlaşılmaktadır.³⁷

6. Ömer Fakih Zaviyesi:³⁸

Menemen'de Günerli Köyü'nde Ömer Fakih Zaviyesi'nin mütevelliliği ve geliri, evlâdı evladına şartlı olup, mutasarrıfı Rabia'nın ölmesi üzerine, yedi göbekten yakını olan; Halil, Mustafa, Ayşe, Rabia, Fatma, Raziye, Alime ve diğer Ayşe'ye istinaden, Naib'in arzı üzerine 1122/1710 tarihinde inayet eylesenmiştir.

7. Saruhanlı Ali Bey'in Vakıfları:³⁹

Yazıculu (Yazıcıbelu) köyü 9 nefer ve 9 haneli olup, 4263,5 akça hasılı vardır. Gökçe köyü Ali Beg'in mülküdür. Manisa'daki imaretine vakıftır.

Ellerinde eski sultanlardan ahkâm-ı şerifleri vardır. Hariçten ekilir. Hasılı 402 akçadır. Kaklıç köyünde 1 çiftlik, Saruhanoğlu Hayrettin Çelebi tarafından İbrahim isimli bir hatibe vakfedilmiştir. Bunun üzerine, 927/1521 tarihli berat ile Ahmed isimli oğluna verilmiş olup, hasılı 600 akçadır. 978/1591 tarihli berat ile el değiştirdiği anlaşılan bu çiftliğin 600 akçalık hasil ile aynı gelir seviyesini koruduğu görülmektedir.

8. Tavukçu İdris Zaviyesi:⁴⁰

Seyrek köyünde bulunan, Tavukçu İdris Zaviyesi, Asubeglü köyündeki Haykiran Baba Zaviyesi zaviyeden Ahmed'e yeniden 1148/1735 senesinde inayet eylesenmiştir.

c) Eğitim ve Öğretim ile İlgili Vakıflar:**1. Emir Kadı Muallimhanesi:**⁴¹

Menemen'de Emir Kadı binası muallimhanesinde görevlendirildiği üzere "Sıbyan Mektebi" muallimi olan, Seyyid Hüseyin oğlu Seyyid Mustafa tasarruf hakkını bırakmıştır. Bu görev kardeşi Seyyid Hüseyin oğlu Seyyid Salih'e 1220/1805 tarihli berat ile tevcih buyrulmuştur.

2. Hekim Alaaddin Vakfı:⁴²

Menemen şehir merkezinde; 2 kasap dükkanı aylığı 85 akçadan yıllığı 1020 akça, 4 dükkan aylığı

34. VGMA, HD 1145, s. 86; BA, Cevdet Evkaf, Numara: 57-66.

35. BA, TD 398; TKA, TD 544, s.43a, "Berat-ın 974/1566 tarihinde yenilendiği anlaşılmaktadır".

36. MŞS, No:95, s.44b.

37. MŞS, No:95, s.35a.

38. VGMA, HD 1157, s.22.

39. BA, TD 398, s.64-66; TKA, TD 544, s.42b-44a.

40. VGMA, HD 1145, s.86

41. VGMA, HD 561, s.39.

42. BA, TD 398, s.68; TKA, TD 544, s.32a. Bu 544 numaralı defterde, zikrolan medresenin havalisinde evlerin bina olup, icara verildiği belirtilmektedir. Ayrıca, Nefs-i Tarhanıyat'ta, Aziz Beğlü Geçidi ve Döşeme Yol Dursun Yeri ve Turmuş Bağı, Kethüda Sinan Yeri, Kethüda Nasuh ve Süleyman Bağları, Çavuş Geçidi ve Gedüs Suyu ile sınırlı olan arazi; Merhum Sultan Korkud ve Sultan Alemşah tabe serahudan, Hekim Alaaddin'e tapu olup, mirisine de yüz akça mukataa vaz olunup, ba'dehu merhum Sultan Selim Han alier-Rahman ve'l gufran hazretleri dahi vech-i meşruh üzere mukarrname inayet edip, ba'dehu merhum Sultan Süleyman Han-ı alier-Rahman Liva-i Saruhan'da iken canib-i erbaasıyla mutasarrıf ola deyu hükm-ü şerif vermişlerim. Ba'dehu seriri saltanata cülüs-u müyesser oldukta, kübra-i mülkiyette muharrer tutup, nişan-ı Hümayun ile sadaka olunmuş ve Sultan Selim Hazretleri dahi saltanata müyesser oldukta, mezkûr Alaaddin'in kızı Atiye zikrolan mukarrnameyi atibe-i uluyaya iletdükte, mal-i emri-i şeri ile Atiye-i alempenahiden verilmiş hükm-ü Humayun hüccedlice tebdil ve tezyil olunmuş olmağla, mülknameyi minba'd-ı hubad ve tasarruf idüp hariçten kimesne dahl ve taarruz etmeye deyu, hükm-ü hümayun verilmeğin defter-i cedide kayd olundu. Tarih-i hükm-ü şerif, erba'sebini ve tis'a mie (974/1567).

ğı 36 akçadan yıllık 432 akça olmak üzere toplam 1452 akça hasılı vardır. Ayrıca, Sultan Korkud'un hocası, Mecüklüoğlu'nun yıllık hasılı 30 akça olan, taş duvarlı bir yeldegirmeni zemin olarak vakıf bulunmaktadır. Böylece, toplam hasılı 1482 akçadır. Bunun arkasında bir miktar ziraat olan yer vardır ki, doğu sınır Kadı vakfıyla ve tarafı da yol ile çevrilidir. Bu vakıf Sünbül Paşa Medresesi Vakfı'na ilâve edilmiştir.

3. Kara Ali Karyesi Muallimhanesi:⁴³

Menemen'de Kara Ali köyünde cami yakınında muallimhanede görevlendirildiği üzere "Sıbyan Mektebi" muallimi olan Mehmet'in ölümü ile boşalan bu görev babasının berati ile oğlu Hüseyin'e 1190/1776 tarihinde verilmiştir.

4. Piri Çavuş Muallimhanesi:⁴⁴

Bu muallimhane Menemen'in Hamzabeğlü (Mirâlem) köyündedir. Mirâlem köyünde meyve ağaçları ile birlikte vakfolan bir bahçe, batı tarafı göl yeriyile diğer tarafları yol ile çevrilidir. Hasılı, senelik 60 akçadır. Aynı köyde batı tarafı yol ile, diğer tarafları, Hacı Garip ve Hacı Ali yerleriyle çevrili bir meyve bahçesi daha vakf olup, yıllık hasılı 40 akçadır.

Piri Çavuş Mirâlem köyünde bina eylediği muallimhanede muallim olana 4 akçe, kur'an eğitimi ve evkafına müteveli olana 1 akça yevmiye ile maaş bağlanmıştır. Bu maaşı kendisi ömür boyu alacaktır. Bu vakıf gelirinden kendisi, Ölümü halinde ise çocukları istifade edeceklerdir. Neslinin tükenmesi üzerine vakfı gözetenler uygun gördüklerini vâkıfın şartlarına göre muallim ve müteveli tayin edebileceklerdir. Vakıfnamesinin deftere kaydedildiği belirtilmektedir.

5. Sünbül Paşa Medresesi Vakıfları:⁴⁵

Menemen şehir merkezinde Camii Kebir mahallesinde bulunmaktadır. Bu mahallenin çok verimli vakıf işletmeleri vardır.

Süleyman Çelebi elinde, Çukur Yer olarak anılan 10 cerib (dönüm) miktarı 70 akça hasılı ve Alaaddin oğlu Mehmed'in yetimleri elinde olan 25 dönümlük Tekürbağı 250 akça hasıllıdır. Bu arazi kible tarafından Kalbun, doğudan Halil, kuzeyden İlyas yerleriyle ve batısından yol ile çevrilidir.

Kadı Pınarı'nda, Haliloğlu Mahmud'un elinde 30 cerib miktarı 50 akça hasılı, Oğulduk Pınarı'nda, Alioğlu Abdi biraderi Salih'in elinde 30 cerib miktarı 60 hasılı, Etmekci Pınarı'nda, Nasuhoğlu Süleyman'ın elinde 150 cerib miktarı 80 akça hasılı, Tarhaniyat yakınında Nasuhoğlu Abdi Hoca ve Balalı Abdi elinde 40 cerib miktarı 20 akça hasılı ve Yenice Bağlar yakınında, Paşaoğlu Yusuf'un elinde 5 cerib 10 akça hasılı olmak üzere toplam 540 akça hasılı zemin vakfı bulunmaktadır.

Karaca Tepesi'nde Devlethan Çiftliği, 1 kıt'a sebzevat yeri olarak 100 akça hasıl sağlar.

Alioğlu Mustafa elinde 25 cerib miktarı 40 akça hasılı, Ahadoğlu Ali elinde 50 cerib miktarı 80 akça hasılı, İbrahim oğlu Murat elinde 10 cerib miktarı 20 hasılı ve 20 cerib miktarı boş bulunan olmak üzere toplam 105 cerib miktarı, 140 akça hasılı zemin Deveci Kirişi (Girişi)⁴⁶ olarak anılır. Bu yer kiblesi Hisarlık Dağı, doğusu Kocatepe, kuzeyi Ceribaşı timarı, batısı Abdi yeri ve Yaya Çiftliği ile çevrilidir. Hisarlık, Kadı Pınarı ve Etmekci Pınarı'nda 310 cerib miktarı yer bulunmaktadır. Bunun, 60 akça hasılı 100 cerib miktarı yeri, Bazaroğlu Hacı Ali'nin elindedir. Bu yerin kiblesi Hisarlık Dağı'na, doğusu Nasuh ve Devocioğlu yerine, batısı da Yaya Çiftliğine sınırdır. Geri kalan 70 akça hasılı, 210 cerib miktarı yer Nasuh'un elinde olup, kiblesi ve batısı Hisarlık Gedigi'ne ve yola, kuzeyi Mustafa oğlu Ali yerine, doğusu ise Kadı Çiftliği'ne sınırdır.

Ayrıca bağ, bahçe, incirlik ve zeytinlik olarak değerlendirilen, 330 cerib miktarı ve 455 akça hasılı bir kıta yerin kiblesi Kızılca köy sınırına, doğusu Ahi Muştü Vakfı'na, kuzeyi yola ve batısı Keçiburnu diye anılan yerlere sınırdır. Bu yerin, tahminen 96 cerib miktarı olan kısmı bağ ve bahçe olarak değerlendirilip, geri kalanının ziraat hasası olduğu belirtilmektedir.

Anılan medreseye, 985/1578 tarihli "Beratı Hümayun"a göre Osman Halife 5 akça yevmiye ile mutasarrıftır.

43. VGMA, HD 1151, s.37.

44. TKA, TD 544, s.47a.

45. BA, TD 398, s.66-68; TKA, TD 544, s.31b-32a.

46. Bahaeddin Yedişildiz, **Ordu Kazası Sosyal Tarihi**, Ankara 1985, s.43, "Kısa nehir vadilerine verilen ad olmalıdır. Köy adı olarak kullanıldığında, Uzungeriş, İncegeriş ve Kurugeriş örneklerinde olduğu gibi tabiatla ilgili bir durumu ifade eder. Aynı sayfadaki, bu kelime hakkında yapılan izahlardan şunlar dikkat çekicidir: "Ve yüksekten cari bir su mıntıkasına denir", Haccacı Zalım'ın, Basra ve Kûfe meyânında vaki arzın gerisinde bir şehir kurduğunu ve Vasit ile müsenna eylediğini ve sükkasına da gerşiyun denildiğini ifade eder. Ve bir kimse yalnız başına iken, asker sahibi olmak manasınadır. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ne dayalı olarak verilen bildi; II. Bayezid'in validesi Gülbahar Hatun'un vakfına ait 898/1493 tarihli Arapça vakfiyyede (Harameyn VII, s.411) vakfın akarları arasında bulunan köylerden bazılarının sınır çizilirken bu tabir; "... Taşlık ve ilâ geliş sıra, Kuzpınar üstündeki öyük ve ilâ Küblüçal ve ilâ geriş sıra Yassıcakaya..." şeklinde Türkçe ifadeler arasında kullanılmıştır. Ayrıca, Hocam Prof.Dr.Tuncer Baykara'nın, "Kiriş" (Geriş) ifadesini, "Dağ sırtı, su bölümü çizgisi" anlamına gelebileceğini işaret etmesi üzerine, coğnafi anlamı üzerinde duruldu; Reşat İzbirak, Coğrafya Terimleri Sözlüğü, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul 1986, s. 83, Dağ sırtı su bölümü çizgisi, dağ sıralarının en üst tepe noktalarını birleştiren hat. Dağ sırtı çizgisi-Bir dağın iki yanına doğru inen çatı biçimindeki üst bölümü. Dağ sırtı, dağın bel kemiği gibidir. Dağ sırtının en üst çizgisi gözönüne alınarak buna doruk çizgisi de denilmiştir. Burası dağın yamacının yukarıda sona erdiği, öteki yamacının başladığı yerdir. Bu yer keskince olabildiği gibi, yassı bir sırt biçiminde de olabilir.

6. Yusuf Çavuş Muallimhanesi:⁴⁷

Menemen kazasının Miralem köyünde Yusuf Çavuş Muallimhanesi'nde mütevelliliği evlada intika şartlıdır. Bu muallimhaneyi tasarruf eden Alime vefat ettiğinden, kızının kızı Fatıma'ya inayet eylenmiştir.

d) Menemen'de Diğer Vakıflar:**1. Aruz Çiftliği:⁴⁸**

Tarhanıyat kazasına bağlı Aruz Çiftliği adıyla anılır. Tahminen 1 akça yevmiye ile çiftliğe mutasarrıf olan Mevlâna Şemseddin'in isteksizce bu tasarruftan vazgeçmesi üzerine kardeşinin oğlu Mustafa'ya zamanın padişahı tarafından sadaka olunmuştur. 930/1524 tarihli berata göre İbrahim oğlu Mustafa vakfiyet üzere mutasarrıftır.

Ama, asıl çiftliği Saruhanoğlu İshak Çelebi, Sufi Musa isimli dervişe, oğul oğluna ve kız kızına yakınları ve soyunun sonuna kadar vakfiyet üzere mutasarrıf olmaları için vakfetmiştir. Adı geçen Mustafa'nın Sufi Musa evlâdından olduğu belirtilmektedir. 896/1491 tarihli hüküm ile vakfedilen bu çiftliğin 360 akça hasılı vardır.

2. Bayram Beğ Çiftliği:⁴⁹

Büyükşeyhlü yakınında, Adil Şeyh veya Bayram Beğ Çiftliği olarak anılır. Bu çiftlik Adil Şeyh'e Saruhanoğlu tarafından vakfedilmiştir. Gelen ve gidene hizmet şartıyla ellerinde eski sultanlardan hükümleri bulunan, zamanın padişahından da 929/1523 tarihli beratı olan Mehmed oğlu Süleyman, bu çiftliği 1 akça yevmiye ile tasarruf etmektedir. Hasılı 180 akçadır.

3. Çarukçu Yakup Çiftliği:⁵⁰

Yenice köyü yakınında, Çarukçu Yakup adıyla anılan çiftlik, Gazi isimli şahısa, vâkıfın şartlarına uyulmak üzere vakfedilmiştir. Bu şahıs, zamanın padişahının 927/1521 tarihli beratıyla mutasarrıftır. Hasılı 300 akçadır.

4. Danişment Yeri:⁵¹

Çağatay Köyü yakınında Danişment Yeri diye tanınan bu çiftlik, fukaraya ve sülehaya vakıf olup, 927/1521 tarihli padişah beratıyla Mevlâna Hamza tasarrufundadır. Hasılı 200 akçadır.

5. Doğanca Adası Çiftliği:⁵²

Merhum Saruhanoğlu'nun türbesi vakfidir.

Doğanca Adası olarak anılır. Manisa yakınında, Gediz Köprüsü başında olan bu çiftliğin mahsulünün muhafaza edilip, merhumun ruhu için Kur'an okunması ve kandil yağı harcı olarak kullanılması şart olunmuştur. 930/1524 tarihli padişah beratıyla Alioğlu Yusuf'un elinde olan bu çiftliğin 2500 akça hasılı vardır.

Kur'an okuyan (eczahan) 7 neferi günlük 2 akça almaktadır. Yıllığı, 720 akça olup, kalanı

1780 akçadır. Mütevelliyeye 1 akça yevmiye cihet tahsis edilmiştir. Tamire ihtiyaç duyulduğu zaman, bunu müteveli olanların kendi cihetlerinden karşılamaları hakkında, vâkıfın şart koyduğu belirtilmektedir. Ayrıca, Kadı Ahuyen, isimli şahsın, 7000 akçalık nukud vakfı ile 10'u, 11'den (%10), yıllık 700 akça hasıl sağlanmış olup, bunun 600 akçası 3 nefer cüzhana, 100 akçası da mütevelliyeye cihet tahsis edilmiştir.

6. Güneri Çiftliği:⁵³

Güneri köyünde, evlâdlık vakıf olarak değerlendirilen yarım çiftlik yerdir. Hacı Ahmed isimli şahıs eski padişahların hükümlerine göre tasarruf etmiştir. 927/1521 tarihli berat-ı şahı ile anılan, Hacı Ahmed'in evlâdından Ahmed isimli şahsın mutasarrıf olduğu bu çiftliğin hasılı 180 akçadır.

7. Hamamlar:⁵⁴

Menemen pazarında bulunan Feyzullah Paşa hamamı, 9 aylığı günlük 11 akçadan 2970 akça, baharda 3 aylığı günlük 7 akçadan 630 akça olmak üzere yıllık 3600 akça hasıl sağlamaktadır. Karakadı Hamamı ise Karakadı adındaki bir zat tarafından Menemen şehir merkezinde Karakadı mahallesinde vakfedilmiştir. Bu vakfın geliri. Tire şehrinin yüksek medresesinin harcı için tahsis edilmiş olup, hasılı 5280 akçadır.

8. Hamza Beğlü Çiftliği:⁵⁵

Hamza Beğlü köyünde 1 çiftlik yer ve bağ eski zamandan beri vakfiyet üzere tasarruf oluna gelmiştir. 930/1524 tarihli Berat-ı Şahi ile Mehmed Dede isimli şahıs 1 akça yevmiye ile mutasarrıftır. Hasılı 360 akçadır. Bu vakfın beratının 977/1569 tarihinde yenilendiği anlaşılmaktadır.

9. İbri Asması:⁵⁶

Hatunderesi köyünde, iğne yapma işiyle ilgilenen bir şahıstan adını alan, bu özel durumu (Vakfı Harim) olan vakıf, yarım akça yevmiye ile 927 /1521 tarihli berat-ı şahıye göre Dursun Fakı tasarrufundadır. Hasılı 180 akçadır.

10. İlci-Hamit Çiftliği:⁵⁷

Merhumın Gazi Hüdâvendigâr ve Bayezid Hüdâvendigâr ruhlan için Buruncuk Çayırı yakınında Köse Yahşi Çiftliğine bedeli vakf edip,

47. VGMA, HD 1157, s. 22.

48. BA, TD 398, s.83.

49. BA, TD 398, s.80.

50. BA, TD 398, s.79; TKA, TD 544, s.44b. "Bu defterde Mezra-i Osmanlı adıyla kayıtlı olup, 974/1566 berat tarihi ile bu dönemde de 300 hasıllıdır."

51. BA, TD 398, s.69; TKA, TD 544, s.45a.

52. BA, TD 398, s.83.

53. BA, TD 398, s.79.

54. BA, TD 398, s.84.

55. BA, TD 398, s.84; TKA, TD 544, s.44a.

56. BA, TD 398, s.82.

57. Şemseddin Sami, Kâmus-u Türkî, Dersâdet 1317, s.247. "Elçi-ilçi: "İlden" türemiş kelimedir. Bir devlet tarafından diğeri nezdinde gönderilen vekil. Bu çiftliğe adını veren Hamit'in elçilik görevi yaptığı anlaşılmaktadır.

856/1452'de, Sultan Mehmet'in beraati ile alınıp, Etmekçiöglü Hacı Balı'ya sadaka olunmuştur. Hasılı 100 akçadır.⁵⁸

Büyük Yahşellü köyünde 6 çiftlik yeri, Saruhanoğlu İshak Çelebi Şeyh Hızır adlı azize vakfetmiş olup, 927/1521 ve 928/1522 tarihli beratları olan çiftliklerin hasılı 200 akçadır. Bu vakıf 10 çiftlik yer olup, Şeyh Hızır'ın evlâdından evlâdiyet üzere, Ali Musa, İshak, İlyas, Hasan ve Hüseyin isimli şahıslar berat-ı hümayun ile mutasarrıflardır.⁵⁹

11. İshak Çelebi Bahçesi:⁶⁰

Çukur Köy'dedir.

Saruhanoğlu İshak Çelebi (milki olan) kendi tasarrufundaki bahçesini Satılmış'a vakfetmiş ve kendisinden sonra evlâdına dahi vakf oladeyu mektup vermiştir. Ellerindeki berat-ı şahı ile Mustafa, Mehmet ve Veli mutasarrıflardır. Beratı 928/1522 tarihli olup, hasılı 300 akçadır. Mustafa beynamaz olduğundan onun hissesi Ali'ye verilmiştir. Bu değişiklik 930/1524 tarihli berat ile gerçekleşmiştir.

12. Kalkanlı Köyü Mezrası:⁶¹

Bu mezrada nüfus kaydına rastlanmamaktadır. Sultan Murad Han'ın beraati ile (Saruhanoğlu İshak Çelebi Vakfıdır.) Halef el-Meşayih'ül kıram Musa Dede bin Şeyh Ahmed b. Taşçı'ya vakfiyesi üzerine verilmiş olup, ellerindeki beratın Şeyh Mahmud'un tasarrufunda olduğu anlaşılır. 25 dönüm bağ haracının hasılı 250 akçadır. Bu mezra'nın hasılı olan 1200 akça ile birlikte toplam 1450 akça geliri vardır.

13. Köse Yahşi Çiftliği:⁶²

Saruhanoğlu vakfıdır. Köse Yahşi Çiftliği olarak anılır. Eskiden bu çiftliğe Köse Beyazid adında birisi vakf-ı evlâdlık üzere talib olmuş ve devletin vakıf defterinde, genel vakıf kaydı bulunması üzerine, tahminen 1 akça yevmiye ile Hacı Balı'ya sadaka olunmuştur. Bu zat, 928/1522 tarihli berat ile mutasarrıftır. Bu çiftliğin 360 akça hasılı vardır.

14. Menemen Memlehası:⁶³

Mukataya ayrılan bu memlehanın mal varlığı her sene devlet hazinesine, tesbit edilen gelirleri mütevellisi eline teslim olunmak şartıyla, meydana gelen ribhi, vezir-i azam Hacı Ahmed Paşa'nın, İstanbul'da "Avrat Pazarı"nda bulunan Hubyar Mahallesi Mektebi ile Sultan Mehmed Han'ın Kasapbaşı Kasap İlyas'ın yaptırdığı camiin abdesthanesine tahsis edilmiştir. Böylece, bu memlehanın geliri, Hubyar Mahallesi Mektebi ve Mescid-i Şerif'in vakıf hizmetine, minberinin bakımına ve sair masraflarına sarf olunmak için yeniden kayıt ve tahsis olunmuştur. Bu kayd-ı Hakanı örneği, 1153/1740 tarihli olup, Sadrazam Hubyarlı Ahmed Paşa'nın tasarrufunda 355000 akça geliri olan Menemen Memlehası'nın vakıf kaydına aittir.

15. Musa Beğ Çiftliği:⁶⁴

Musa Beğlü köyü yakınındadır. Saruhanoğlu İshak Çelebi tarafından, camii şerife hatiplik ciheti üzerine vakfedilmiştir. Bu çiftliği, Ramazan isimli şahıs, hatip evlâdı olup: "Bu çiftlik ceddime vakıftır. Camii şerife vakıf değildir." ifadesiyle, Menemen Kadisi'na müracaat etmiş ve yapılan değerlendirilmede cami vakfı olmadığına dair, şer'i belge almıştır. Bu belge, 927/1521 tarihli "Padişah Beratı"yla tescil edilmiştir. Hasılı 100 akça olan bu çiftliğin beratı, 970/1563 tarihinde yenilenmiştir.

Ayrıca, Küçük Şeyhlü köyünde de Musa Yeri olarak anılan 1 çiftlik yeri, Saruhanoğlu İshak Çelebi, Şeyh İsmail isimli dervişe evlâdiyelik olarak vakfetmiştir. Bunu, şeyhin iki oğlu Muhammed ve Hıdır yarıyarıya tasarruf etmektedirler. Ellerinde, eski sultanlardan beratları olduğundan, zamanın padişahı da uygun bulup, 927/1521 tarihli berat ile tasarruf hakları tescil edilmiştir. Hasılının tahminen 360 akça olduğu belirtilen bu çiftliğin, beratı 974/1567 tarihinde yenilenmiştir.⁶⁵

16. Ömer Fakı Çiftliği:⁶⁶

Bu çiftlik Güneri köyündedir. Saruhanoğlu İshak Çelebi, Ömer Fakı isimli azize evlâdiyelik üzere vakfedip, eski sultanlardan alınan hükümlere göre tasarruf olunagelmıştır. 927/1521 tarihli padişah beratıyla, Ömer Fakı neslinden Ahmed ve Mustafa mutasarrıf bulunmaktadırlar. Bu çiftliğin, 16 kile buğday ve 38 kile arpa üretimi olup, hasılı 776 akçadır. 974/1566 tarihinde beratının yenilendiği anlaşılmaktadır. Bu dönemde, Güneri köyünde 180 akça hasılı olan bir çiftliğin Ömer Fakı Çiftliği'ne ilâve edildiği belirtilmektedir.

17. Özbek Çiftliği:⁶⁷

Özbek köyünde 1 çiftlik Saruhanoğlu İshak Çelebi, dedesinin ruhu için Özbek isimli bir sipahinin elinden alıp, Ahmed Danişment isimli azize vakfetmiştir. 928/1522 tarihli berat ile tasarruf edilen bu yerin hasılı 300 akçadır. Yine, Özbek köyünde 7 çiftlik yer Saruhanoğlu İshak Çelebi tarafından ecdadının ruhu için "Duuaca-Duruca" Baba'ya vakfedilmiştir. 928/1522 tarihli berat ile tasarruf edilen bu yerin 60 akça hasılı vardır.

58. BA, TD 398, s.60; TKA, TD 544, s.43b.

59. BA, TD 398, s.61; TKA, TD 544, s.43a.

60. BA, TD 398, s. 62; TKA, TD 544, s.43b.

61. BA, TD 398, s.61; TKA, TD 544, s.45a.

62. BA, TD 398, s.81.

63. VGMA, T. 1153, Nı. 1602. s.1, (Yeni 1988. 117-118).

64. BA, TD 398, s.69; TKA, TD 544, s.44b.

65. BA, TD 398, s.61; TKA, TD 544, s.44b.

66. BA, TD 398, s.81; TKA, TD 544, s.44a.

67. BA, TD 398, s.61 TKA, TD 544, s.43b.

18. Saru Çiftlik:⁶⁸

Osmanlı Şaphanesi köyündedir. Saru Çiftlik olarak anılır. Bu çiftlik Saruhanoğlu tarafından vakfedilmiş olup, eskiden Ali isimli bir şahsın tasarrufunda iken, bu şahsın binamaz olması ve vakfa ilgi göstermemesi üzerine Tarhaniyat Kadısı'nın arzıyla alınıp, Şeyh Fakı'ya verilmiştir. 927/1521 tarihli berat ile tasarruf edilen bu çiftliğin 360 akça hasılı vardır.

Ayrıca, Kilise Pınarı adıyla anılan, tahminen yarım akça yevmiye ile önceleri Hamza isimli şahsın tasarruf ettiği bir vakfı, bu şahıs terketmiştir. Bundan sonra, Hayati ve Necati isimli şahıslara intikal etmiş, bunların da bilinip tanınmaması üzerine, 928/1522 tarihli "Hükm-ü Humayun" ile Abdülfettan isimli şahsın tasarrufuna bırakılmıştır. Hasılı 180 akçadır. Vakfın beratının 974/1566 tarihinde yenilendiği anlaşılmaktadır.

19. Saruhanoğlu Ferhat Paşa Vakfı:⁶⁹

Çukur Köy'de Şeyh Muhiddin Yeri ve bahçesi olarak anılan bu yeri Saruhanoğlu Ferhat Paşa, Şeyh Ali ve Şeyh Yusuf isimli şahıslara vakfetmiştir. Tahrir zamanına kadar, evlâdi ellerinde ol-

Ayrıca, yine Çukur Köy'de Şeyh Muhiddin Yeri ve Bahçesi diye anılan Fakı Bahçesi, evlâdiyelik olarak vakfedilmiştir. 929/1523 tarihli berat ile 1 akça yevmiyeli cihet üzere tasarruf edilen bu vakfın 360 akça hasılı vardır.

20. Şeyh Hasan Çiftliği:⁷⁰

İlipınar köyündedir. Bir çiftlik miktarı yeri Saruhanoğlu İshak Çelebi, Şeyh Hasan'ın babası Yusuf'a vakf etmiş, Sultan Murad ve Sultan Mehmed Hanlar tarafından da uygun görüldüğü hakkında, köhne defterde vakfiyyet üzere kayıt bulunduğu belirtilmektedir. Zamanın padişahının 927/1521 tarihli beratıyla Abdürrezak'ın tasarrufunda olup, 931/1525 tarihli berat ile ise anılan şahıstan alınıp, Süleyman isimli şahsa sadaka olunmuştur. Hasılı 180 akçadır.

21. Tokuş İdris Çiftliği:⁷¹

Seyrek köyündedir. Tokuş İdris Çiftliği adıyla anılan bu yeri, Kâtip Hamza vakfiyyet üzere tasarruf etmektedir. Ayrıca zamanın padişahından da, 927/1521 tarihli beratı olan bu vakıf çiftliğinin hasılı 300 akçadır.

e. Menemen Kazası Vakıf Kurumlarındaki Görevliler ve Maaşları⁷²

Sene	Görevi	Görev Yeri	Maaşı (Yevmiye)
1102/1690	Kayyum	Mehmet Paşa Camii	2 akça
1103/1691	Müezzin	Musabeğ Köyü Camii	1 akça
1112/1700	İmam-Hatip	Menemen'de Mehmet Paşa Camii	8 akça
1113/1701	Hatip	Gazet Camii	1 akça
1113/1701	Hatip	Ulucak Ömer Efendi Camii	1 akça
1113/1701	İmam	Menemen Bülbül Mah. Mescidi	1 akça
1121/1709	İmam	Büyük Şeyhlü	5 akça
1143/1730	İmam	Köse Bülbül Mescidi	1 akça
1143/1730	Hatip	Sünbül Paşa Camii	6 akça
1143/1730	Hatip	Çukur Köy	0.5 akça
1143/1730	İmam	Seydi Ali Mahallesi Mescidi	1 akça
1143/1730	İmam	Süleymanlı Köyü	1 akça
1144/1731	Müezzin	Gazet Camii	1 akça
1144/1731	Müezzin	Mehmet Paşa Camii	1 akça
1144/1731	Dersiam	Mustafa Efendi Mescidi	10 akça
1144/1731	İmam	Hasanlar Köyü Mescidi	5 akça
1145/1732	Hatip	Sasalu Camii	1 akça
1145/1732	İmam-Hatip	Köseler Camii	0,5 akça
1145/1732	Hatip	Mehmet Paşa Camii	5 akça
1145/1732	Mahşer-i Havas	Mehmet Paşa Camii	2 akça
1145/1732	Hazz-ı Havas	Mehmet Paşa Camii	1 akça

duğu ve 929/1523 tarihli berat ile evlâdından Bahşayıs isimli şahsın tasarrufuna bırakıldığı anlaşılmaktadır. Hasılı 50 akçadır. Bu vakfı tasarruf edecek evlâdi kalmaz ise, çiftlik hizmetine kim uygun hareket edip, sahip çıkarsa "Yesün" diye şart olunmuş ve gelip gidenin hoş tutulması tavsiye olunmuştur.

68. BA, TD 398, s. 60; TKA, TD 544, s.44b.

69. BA, TD 398, s.69-82; TKA, TD 544, s.43a.

70. BA, TD 398, s.80.

71. BA, TD 398, s. 79; TKA, TD 544, s.43a.

72. VGMA, HD 1145, s. 63-67; VGMA, HD 1153, s.65; VGMA, HD 1154, s.32.

Sene	Görevi	Görev Yeri	Maaşı (Yevmiye)
1146/1733	İmam	Kethüdabali Mah. Mescidi	1 akça
1146/1733	Hatip	Mehmet Paşa Camii	3 akça
1146/1733	İmam	Menemenli Mah. Mescidi	1 akça
1146/1733	Hatip	Mehmet Paşa Camii	2 akça
1146/1733	Hatip	Gazzaz Mustafa Efendi Camii	2 akça
1146/1733	İmam-Hatip	Abdestlü Mah. Camii	3 akça
1146/1733	Müezzin	Mehmet Paşa Camii	3 akça
1146/1733	İmam	Miralay Muhammed Paşa Mescidi	0.5 akça
1147/1734	İmam	Seydi Ali Mah. Mescidi	1 akça
1147/1734	İmam-Müezzin	Dülbentlü Mah. Camii	1 akça
1148/1735	İmamet	Miralem Mehmet Paşa Camii	0.5 akça
1149/1736	Müezzin-Kayyum	Sünbül Paşa'nın Bina eylediği Camii Kebir	1 akça
1149/1736	Hatip	Hatun Deresi Camii	1 akça
1149/1736	İmam	Yahşeli Köyü Mescidi	5 akça
1152/1739	İmam	Dülbentlü Mahallesi Camii	1 akça
1152//1739	İmam	Menemenli Mahallesi Camii	2 akça
1153/1740	Müezzin	Çukur Köyü Camii	1 akça
1154/1741	İmam	Musabeğlü Köyü Camii	0.5 akça
1154/1741	Vakıf Nazım	Menemen'de Mehmet Paşa Camii	2 akça
1154/1741	Mütevelli	Menemen Kasımpaşa Mah. Tevhid-i Sultan	1 akça
1154/1741	İmam	Menemenli Mah. Şeyh Sucu Camii	0.5 akça
1203/1788	Hatip	Sünbül Paşa Camii	6 akça
1187/1773	İmam	Gökçe Köyü Mescidi	1 akça
1185/1771	Müderris	Sünbül Paşa Camii	6 akça
1177/1763	Hatip	Süleymanlı Hacı İbrahim Camii	1 akça
1203/1788	Hatip	Çukur Köyü Camii	0.5 akça
1182/1768	İmam	Hasanlar Köyü Mescidi	0.5 akça
1182/1768	Hatip	Musa Beğlü Köyü Camii	1 akça
1188/1774	İmam	Menemen Mah. Mescidi	8 akça
1182/1768	Mütevelli	Gazet Camii	3 akça
1178/1764	İmam	Dülbentli Mah. Mescidi	1 akça
1172/1758	Hatip	Doğancı Köyü Camii	3 akça
1178/1764	Sermahfel	Mehmet Paşa Camii	2 akça
1178/1764	Devirhan	Mehmet Paşa Camii	2 akça
1177/1763	İmam	Mermerli Mah. Şeyh Mescidi	1 akça
1189/1775	İmam	Çukur Köyü Camii	5 akça
1190/1776	Hatip	Sasalı Köyü Camii	1 akça
1192/1778	İmam	Seyyid Nasrullah Mah. Mescidi	1 akça

1690 ve 1778 yılları arasında geçen, 88 yıllık süre içinde, görevlilerin maaşlarında herhangi bir değişiklik görülmemektedir. Ancak, görevlinin kıdemi ve görev yeri ile mevki kısmi bir farklılığı ifade etmektedir.

Kısaltmalar:

a.g.e. : Adı geçen eser

VD : Vakıflar Dergisi

BA : Başbakanlık Arşivi

TD : Tahrir Defteri

TKA : Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü
Kuyud-ı Kadime Arşivi.

Bkz. : Bakınız.

VGMA : Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi

HD : Hurufat Defteri

MŞS : Menemen Şer'iyye Sicilleri